

Vyhledávací nástroje Internetu

Mgr. Petr Šmejkal

43262@mail.muni.cz

Nástroje k dispozici

- vyhledávací nástroje/služby, které slouží k vyhledávání informačních zdrojů dostupných volně/veřejně v prostoru www - prohledávání tzv. povrchového webu
- vyhledávací nástroje/služby neviditelného webu (*Invisible Web*), hluboký web (*Deep Web*) – informace přístupné přes www, které vyhledávací stroje nedokáží indexovat nebo z určitých důvodů nechtějí zahrnout do svých indexů

Základní typy

vyhledávací stroje (*search engines*)

- databáze vyhledávacího stroje je budována na základě automatizovaného sběru dat (*robot, worm, červ, spider pavouk*)
- vyhledávání na základě klíčových slov

předmětové adresáře/katalogový vyhledávací nástroj (*subject directories, subject services, portals ...*)

- sběr informačních zdrojů ručně, jejich kategorizace – (spolu)pracovníci služby, inf. profesionálové a odborníci z oboru, tvůrci stránek
- zpřístupňování IZ prostřednictvím schémat předmětové kategorizace – prohlížení (*browsing*)

Základní typy

- vyhledávací nástroje zaměřené na nejrůznější typy obsahů
 - např. diskusní skupiny (newsgroups), elektronické konference (mailing lists), obrázky, video
 - součástí základních kategorií nebo samostatné služby
- prolínání jednotlivých typů, stírání rozdílů
 - základní kategorie mohou v sobě zahrnovat i další funkce, např. ty vztahující se k portálům

Webové portály

- sídlo, které poskytuje širokou škálu služeb a informací, často s možností jejich přizpůsobení uživateli podle osobních potřeb a zájmů
- *vyhledávání webových informačních zdrojů a dokumentů*, freemailová služba, denní zpravodajství, mapy, vyhledávání kontaktních informací na osoby i firmy, zábava, elektronický obchod (TDKIV) – personalizace
 - příklady: Yahoo!, Excite, MSN Search, Seznam
- horizontální portály - široce (obecně) zaměřené portály
- vertikální portály - zaměřené na specializované inf. zdroje

Posun k personalizovaným portálům

- iGoogle – personalizace je založena na tzv. Google Gadgets – miniaplikacích, které umožňují výběr vlastních témat,
 - lze je libovolně kopírovat a vkládat do webových stránek
- My Yahoo – všechno na jedné stránce včetně počasí, emailu, seznamu televiz. pořadů, map, záložek, horoskopy ...

Neustálé změny

- vliv Webu 2.0 na služby vyhledávacích nástrojů:
 - vznik nových typů služeb (např. Wikia Search, Swicki - collaborative social search engine, vyhledávání založené na folksonomiích)
 - nové obsahy vyhledávání (např. uživateli řízený obsah, podcast, blogy)
 - modifikace stávajících nástrojů a jejich služeb
- Google koupil Youtube
- Yahoo získal Flickr a Del.icio.us
- Yahoo! – původně předmětový katalog, dnes fulltextové vyhledávání, portál
- Teoma – koupen Ask
- AltaVista – připojen k databázi Yahoo!, neplatí mnoho původních pokročilých způsobů pro vyhledávání
- Dead Search Engines

Kde změny sledovat

- Search Engine Showdown – novinky, recenze, charakteristika jednotlivých služeb
- blogy specialistů, např. Karen Blakeman's Blog, Marydee Ojala
- WebSearchGuide
- FreePint
- Search Engine Guide

- Notess, G. R. Search Engine Update – pravidelná rubrika magazínu Online (plný text dostupný přes db LLIS)
- průběžné rešerše v oborových db
- např. v db LLIS reš. dotaz: (Internet searching) <in> Subject(s) OR (Internet search engines) <in> Subject(s)
 - využití služby ALERTS

Předmětové adresáře

- angl. ekv. - web directories, subject directories, subject services, portals
- organizovaný a strukturovaný přístup k informačním zdrojům na internetu
 - různá schémata předmětové kategorizace – hierarchický princip, podřazení specifičtějšího tématu obecnému, seskupování příbuzných témat

Předmětové adresáře

Výhody

- selektivní – hodnocení užitečnosti a vhodnosti
- do určité míry záruka kvality
- kategorizují/klasifikují
- snadno prohledatelné
- dobré pro obecné dotazy
- většinou i přímé vyhledávání (searchability)

Nevýhody/slabá místa

- malá databáze
- nemusí obsahovat stránky se specifickým obsahem
- méně vyhledávacích technik
- placené včlenění stránek může ovlivnit kvalitu
- tendence indexovat pouze hlavní/úvodní stránky
- někdy zdlouhavá navigace

Hlavní znaky

- selektivnost – stránky přidávané editory/navrhované uživateli, měly by být obsahově relevantní k dané kategorii, někdy placené zařazení stránek, zahrnutí spíše hlavních stránek – ne všech úrovních web. Sídla
- prohlížení - kategorizace – různá kategorizační schémata, různé počty hierar. Úrovní
- vyhledávání – vyhledávání v databázi adresáře, základní techniky, někdy i rozhraní pro pokročilé v.

Kdy využijeme adresáře?

- hledání odpovědí na obecné otázky – prohlížení dostupných zdrojů
 - složená témata – skládají se z více pojmů/dílčích témat – vyhledávací stroje
 - např. seznam vysokých škol z oblasti LIS X výuka informační gramotnosti formou e-learningu na vys. Školách
- hledáme sice specifickou informaci, ale nedokážeme ji vymezit - potřebujeme informace ke specifikaci dotazu
- získáme většinou odkazy na webová sídla k danému tématu a ne seznam stránek obsažených v těchto sídlech

Komerčně orientované adresáře

- oslovení co nejširší veřejnosti
- oblasti společenského života – zábava, sport, obchod ...
- omezená anotace, různá kvalita
- Open Directory Project – 590 tis. kategorií, 4,5 mil. odkazů, 67 576 editorů
- Yahoo!Directory – 3 mil. odkazů

Oborové informační/předmětové/tematické brány

- podpora rozvoje výzkumu, vědy a vzdělávání
- zaměřeny oborově nebo univerzálně
- zhodnocené IZ
 - výběr na základě kritérií, informační specialisti, odborníci
- požadavek kvalitního předmětového přístupu
- více viz. např. Stoklasová, T.

KDY použijeme OIB?

- chceme-li získat odkazy na webové stránky, které doporučují, hodnotí a anotují experti
- zabýváme se o konkrétní obor, temat. oblast
- nevyžadujeme mnoho na výstupu
- chceme-li se vyhnout IZ s nízkým obsahem, které vracejí vyhledávací stroje

Co vědět?

- co hledáme na internetu, musíme znát předmět, o který se zajímáme
- do které předmětové kategorie patří hledaná informace
- musíme být ochotni věnovat čas navigování hierarchickou strukturou

OIB - *quality-controlled subject gateways/subject gateways*

- významné OIB univerzálního charakteru:
 - Librarians' Internet Index – zdroje vybrány s ohledem na uživatele veřejných knihoven, anotované zdroje, popis pomocí LCSH
 - Internet Public Library - founded by a class at the University of Michigan's School of Information, and Michigan SI students
 - Infomine – LCSH, LCC
 - Academic Info
 - Intute (Resource Discovery Network) - zdroje vybrané více než 70ti tisíci vzděláv. a výzkum. institucemi, lze prohlížet 4 samostatné sbírky

Specializované adresáře

- výborná výchozí místa pro poznání zdrojů z konkrétních oblastí
- kvalitní spec. adresáře - OIB
- angl. ekv. – specialized directories, resource guides, metasites, cyberguides, Webliographies, collections of links

rozmanitost:

- oborově nebo odvětvově orientované
- zaměřené na specifický druh dokumentu (noviny, historické dokumenty)
- vertikál. portály/vortály (MEDLINEPlus)

Výhody a nevýhody

Výhody

- specializace
- velmi selektivní
- poskytují okamžité odborné stránky

Nevýhody

- malé
- variují co do kvality a konzistence
- nemusí nabízet pole pro vyhledávání

Jak nalézt specializovaný adresář?

Přes adresáře:

- Yahoo - v rámci temat. kategorie podkategorie *Directories* či *Web D.*
- zadat klíčová slova do vyhledávacího boxu

Sledování odborného tisku, který se zabývá internetovými zdroji pro specifické oblasti

- časopisy Online, Searcher, webové stránky pro rešeršéry, např. Free Pint

Jak nalézt specializovaný adresář?

Užití vyhled. strojů

- volba vhodných vyhl. výrazů pro obor a adresář

Prostřednictvím stránek institucí

- vysoké školy, knihovny, výzkumné instituce, stránky zájm.
Sdružení

Užití adresářů adresářů (directories of directories), např.

- WWW Virtual Library - specializ. adresáře uspořádané do kategorií, tvoří dobrovolníci – sekce – různé formy
- Search Engine Guide

V čem se liší adresáře?

- velikost
- kategorizace
- anotace
- vyhledávání pomocí polí
- tvůrce
- rysy portálů

Příklady adresářů

Zaměřené na referenční informace

- refdesk.com
- [Internet Public Library Reference Ready Reference](#)

Polytematické zaměřené na akademickou a výzkumnou oblast

- [InfoMine](#)
- [BUBLINK](#)
- [Intute \(Resource Discovery Network\)](#)

Příklady oborových adresářů LIS

- Informace pro knihovny
- Internet Library for Librarians
- Oborová brána Knihovnictví a informační věda

Neviditelný web

- rozmanitý obsah na internetu, který je „neviditelný“ pro vyhled. stroje
- odhady velikosti NW – 200 – 500krát větší než povrchový web
- obsahuje důležité zdroje
- existují způsoby, jak vyhledávat v NW

Proč vyhl. stroje neindexují obsah?

- informace uložené v databázích (až 54 %)
- stránky tzv. samotáři, z kterých není odkaz na jiné a na které není odkaz
- dynamicky generované stránky (po základní interakci s uživatelem), stránky vytvořené na základě uživatelova požadavku
- stránky chráněné heslem, přístupné po registraci
- robot navštíví sídlo, ale hledá pouze do určité hloubky
- autor použil tzv. NO-ROBOT TAG

Proč vyhl. stroje neindexují obsah?

“Pravý” neviditelný web

- materiál generovaný z databází, např. telefonní seznamy, patent. db, biograf. a plnotext. db
- často neexistuje unikátní URL
- stránka je vytvořena na základě uživatelova požadavku - roboti neumí zadávat dotazy

Brány pro neviditelný web

Příklady služeb, které registrují zdroje neviditelného webu (v podstatě se jedná o adresáře databází, které jsou vytvářeny informačními profesionály. Mají navíc často přidanou hodnotu díky popisu jednotlivých zdrojů)

- [Complete Planet](#) - prohledává 89, 000 databází a speciálních vyhledávacích strojů, neobsahuje pouze neviditelné obsahy, ne vždy užitečné zdroje
- OIB, specializované adresáře – [Infomine](#), [Librarians' Index](#), [BUBL](#) Information Service

Brány pro neviditelný web

- některé vyhledávací stroje umožňují vyhledávání informací na viditelném i neviditelném webu

informace relevantní pro vědu, výzkum
a vzdělávání:

[SCIRUS](#)

[Google Scholar](#)

specializovaný vyhledávací stroj

- zaměřuje se na odbornou literaturu, vyhledávání dokumentů z různých oborů a z různých IZ
- články, knihy, preprinty, kvalifikační práce
- IZ: vydavatelé odborné literatury, profesní společnosti, db preprintů, univerzitní a jiné odborné instituce, databáze

Každý výsledek vyhledávání reprezentuje skupina patřící k nějakému odbornému textu.

Může jít o jeden nebo více vztahujících se článků, více verzí jednoho článku.

Např. součástí výsledku vyhledávání může být skupina článků včetně preprintů, konferenčních příspěvků, časopiseckých článků, které jsou asociovány s jedním informačním dotazem.

Příklady:

- allintitle:"Models in information behaviour research"
author:wilson
- allintitle:"Modern information retrieval" author:Baeza-Yates
- *vzdělávání dospělých v knihovnách se zřetelem na zlepšení jejich informační gramotnosti*
- **"adult education" library ("information literacy"
OR "information skill")**

Odkazy u vyhledaného dokumentu

- **Cited By** – Identifies other papers that have cited articles in the group
- **Related Articles** – Finds other papers that are similar to articles in this group
- **Library Links (online)** – Locates an electronic version of the work through your affiliated [library's resources](#) . These links appear automatically if you're on campus.
- **Library Links (offline)** – Locates libraries which have a physical copy of the work.
- **Group of** – Finds other articles included in this group of scholarly works. Examples include preprints, abstracts, conference papers or other adaptations.
- **Web Search** – Searches for information about this work on Google.
- **BL Direct** – Purchase the full text of the article through the British Library.

Library Links

- Je možné získat přístup ke konečnému dokumentu prostřednictvím knihovny.
- Google spolupracuje s knihovnami, aby určil, které časopisy a texty jsou jimi předplacené elektronicky a potom spojuje články z tohoto zdroje, když jsou dostupné.
- Link se objeví, pokud se vyhledává z určité knihovny/informační instituce, automaticky se zahrnou tyto linky.

Řazení výsledků podle relevance:

- při setřídění výsledných odkazů bere kromě plného textu článku v úvahu autora článku, publikaci, ze které článek pochází, a jak často byl článek citován
- jako samostatné výsledky prezentuje také citace, i když nejsou citované dokumenty online dostupné

SCIRUS

for scientific information only

- specializovaný vyhledávací stroj firmy Elsevier pro sféru vědy, výzkumu a vzdělávání
- prohledává přes 250 miliónů odborně zaměřených webových stránek:
 - *identifikuje vědecké, odborné, technické a lékařské informace na WWW*
 - *nalezne nejnovější vědecko-výzkumné zprávy, články, patenty, preprinty, časopisy, které nenaleznou vyhledávací stroje*
 - *filtruje nerelevantní informace nepatřící do odborné sféry*

SCIRUS

for scientific information only

- Indexuje webové zdroje z viditelného webu
- Indexuje zdroje z placených i volně dostupných bází dat
- Řazení výsledků podle relevance:
 - *Scirus vypočítává relevanci podle frekvence vyhledávaného termínu a počtu odkazů na stránku. Nabízí také možnost řazení podle data.*

Literatura

- Hock, R. The extreme searcher's Internet handbook : a guide for the serious searcher. 2nd ed. Medford, N.J. : CyberAge Books, 2007. Kap. 2 General Web Directories and Portals, 3 Specialized Directories, s. 29-61.
- Makulová, S. *Vyhľadávanie informácií v internete : problémy, východiská, postupy*. 1. vyd. Bratislava : EI & T, 2002. Kap. XV. Neviditeľný alebo hĺbkový web, s. 285-299.

Prostudovat nápovědu:

- Google Scholar Help + Advanced Search Tips [online]. [cit. 2008-04-27]. Dostupné na World Wide Web: <http://scholar.google.com/intl/en/scholar/help.html>
- SCIRUS help : Search tips Introduction [online]. [cit. 2008-04-27]. Dostupné na World Wide Web: <http://www.scirus.com/html/help/index.htm>

Doplňující a použitá literatura

- Hock, R. The extreme searcher's Internet handbook : a guide for the serious searcher. 2nd ed. Medford, N.J. : CyberAge Books, 2007. 326 s.
- Hock, R. Search Engines : From Web 0.0 to Web 2.0 and Beyond. *Online*, 2007, roč. 31, č. 1, s. 26-30.
- Makulová, S. Vyhľadávanie informácií v internete : problémy, východiská, postupy. 1. vyd. Bratislava : EI & T, 2002. 376 s.
- Papíková, V., Papík, R. Nové možnosti vyhledávání vědeckých lékařských informací. In *INFORUM 2007 : 13. konference o profesionálních informačních zdrojích Praha, 22. - 24. 5. 2007 : sborník z konference informačních profesionálů* [online]. Dostupné na World Wide Web: <http://www.inforum.cz/pdf/2007/papikova-vendula.pdf>